

Toespraak door Evelyn Askolovitch-Sulzbach

12 juni 2022, Nationaal Monument Kamp Vught

Ik spreek altijd vrij, zonder een speech op papier, maar in Vught te zijn is zo moeilijk dat het beter is dat ik het lees, in mijn slecht, verfranst Nederlands, waaraan ik niets kan doen, wonend in Parijs sinds 1958.

Ik dacht nooit dat ik het zou doen, naar Vught gaan, naar een kamp waar ik was en daar te vertellen, het weinige dat ik me herinner en wat mijn eigen herinnering is. Het staat niet in het boek dat mijn moeder geschreven heeft, eerst in het Frans en toen vertaald in het Duits, 'Eine Deutsche Jugend'.

Ik ga het vooral aan jullie vertellen, de jonge kinderen van De Schalm in Vught, die de namen van de kinderen voorlezen, de 1296 kinderen die op het Kindertransport van 6 en 7 juni 1943 vertrokken die bijna allemaal vermoord zijn in Sobibor.

749 mensen, mannen, vrouwen en kinderen zijn gestorven in Vught zelf, aan ziekte, honger en ellende en ik ben teruggekomen, en vertel jullie vandaag wat ik me herinner, het is een soort betaling die ik doe aan de kinderen die niet terug zijn gekomen.

Ik ben op 15 juli 1938 in Amsterdam geboren en mijn ouders Anny Sulzbach, geboren Seligmann en Jacob Sulzbach waren in 1933 en 1934 naar Holland gekomen, vanuit Duitsland want, zoals veel Duitse joden, dachten ze dat ze in Nederland veilig waren, niets riskeerden van de komende oorlog, Nederland was neutraal gebleven in de Eerste Wereldoorlog en dus nu ook.

Ik was een vrolijk kind, dat zie je op de foto's en tot 1942 ongeveer was ik een gewoon, lief kind in onze woning, Botticellistraat 36 in Amsterdam, met mijn speelgoed en mijn bed en mijn kamer en mijn ouders, familie en vrienden.

De oorlog en het luchtalarm vanaf 1940 maakten me wakker en ik gilte, maar het leven ging gewoon door. Ik ging naar een kleuterklas, en ik wist niet dat het een klein klasje was met 15 kinderen die allemaal joods waren, ik ging er naar toe en ik wist ook niet dat er na de oorlog er nog maar 4 of 5 kinderen terug kwamen.

Op 12 maart 1943 is mijn leven omgedraaid, ik werd van de ene seconde op de andere in een crèche gezet, tegenover de Hollandse Schouwburg, waar mijn ouders waren. Ik bleef daar 2 weken, zonder mijn ouders te zien en ik kan me voorstellen dat ik wanhopig was, maar van die twee weken herinner ik me niets.

Mijn moeder schrijft in haar boek dat na die 2 weken, mijn ouders in de Hollandsche Schouwburg en ik tegenover in de crèche, toen ze me haalden, om 'op transport te gaan', zoals dat heette, dat ik 'ziek en verhuild' was.

Het transport ging naar Vught, hier naartoe, dit stadje, waar de Nazi's een concentratiekamp hadden opgericht, vanaf januari 1943, en de naam concentratiekamp bedoelde precies dat, het enige kamp buiten Duitsland en Polen met zo een naam, KZ, met uitkijktorens, prikkeldraad, honden en bewakers.

En daar, hier, weer, werd ik weggenomen van mijn ouders, en mijn moeder schrijft : 'Ik draaide me om en Evelyn was weg'. De kinderen kwamen direct in de kinderbarak, de vrouwen in de vrouwenbarak en de mannen in de mannenbarak of werkten bij Philips of, zoals mijn, vader op een brug, de Moerdijk.

Ik herinner me 3 dingen van Vught, echte herinneringen, want mijn moeder vertelt dit niet in haar boek, waarschijnlijk wist ze het niet, want de moeders

mochten bijna nooit naar hun kinderen toe, behalve als ze zo ziek waren dat men zei dat ze gingen sterven.

Ik had waterpokken, en ik krabde me aan één stuk door, er waren geen middelen, zoals nu, en ik draaide in mijn bed en brak de thermometer en ik werd uitgescholden, waarschijnlijk was dat logisch, er waren niet veel thermometers, maar ik huilde, natuurlijk, en toen heb ik zoete melk gekregen om me te troosten.

En toen, denk ik, heb ik de deur in mijn hoofd dicht gedaan, om me te beschermen, om niets meer te weten en te herinneren, want daarna weet ik niets meer, helemaal niets. Het schijnt dat ik mazelen kreeg en longontsteking, dat ik niet meer kon lopen en dat ik niet meer sprak, dat schrijft mijn moeder, toen ze me mocht zien, omdat ik zo ziek was, dat ik niets meer zei, en de andere kinderen ook. In twee maanden waren alle kleine kinderen volkomen veranderd, we waren hoopjes ellende die verhongerden en ziek waren. Er was erg weinig te eten en de kleine kinderen, zoals ik, konden dat bijna niet krijgen, want de grotere kinderen namen wat ze konden krijgen, heel weinig, en niemand hielp de kleine kinderen.

Van het Kindertransport van 6 juni 1943 vanuit Vught, hier, herinner ik me niets, mijn moeder schrijft dat ik in de veewagen op de grond sliep. Maar door een wonder, een paspoort van een neutraal land, Honduras, dat mijn vader kon krijgen via het Consulaat van Honduras in Bern, Zwitserland, werden mijn moeder en ik en nog een heel klein aantal vrouwen en kinderen, niet naar Sobibor gestuurd, maar bleven wij in Westerbork, acht maanden waarvan ik me niets herinner. Ik moest bijkomen, ik kreeg te eten, en begon weer te leven. Maar de 8 maanden Westerbork, zijn weg, een groot niets weten van die tijd.

Ik begon weer herinneringen te krijgen in Bergen-Belsen waarnaar we in februari 1944 gestuurd werden, en bijna een jaar lang, tot 21 januari 1945 bleven, maar daarover praat ik niet hier in deze ceremonie, hier in Vught.

Ik vertel dit kleine, korte verhaal van bijna 3 maanden in het concentratiekamp Vught, en die me bijna het leven hebben gekost, om jullie, de kinderen van een schoolklas die de moed hebben, te komen en namen te lezen, te zeggen dat het echt waar is, dat de Nazi's en Nederlandse bewakers, de kleine kinderen gemarteld hebben, kleine kinderen van 2 maanden to 16 jaar, waar ik ook was, om één enkele reden, omdat we Joden waren, geen enkele andere reden. We hadden niets gedaan, we waren Joods en dus mochten ze ons doden.

Maar vandaag sta ik voor jullie, ik leef, ik heb twee kinderen, Claude en Mimi, die hier zijn, meegekomen voor mij vanuit Israël en Frankrijk, *Merci vous deux, merci beaucoup!*, ik heb 7 kleinkinderen, 4 in Frankrijk: Camille, Theo, Octave en Leon, en 3 in Israël: Amnon, Noa en Yael en ik heb zelfs een achterkleinzoon: Noë.

Het is mijn wraak, ze hebben me niet gehad en ik praat en vertel, in Frankrijk, op scholen, middelbare scholen, universiteiten, zelfs twee keer in een gevangenis, waar ik gevraagd word te komen.

Ik vertel omdat niemand dit vergeten mag, en ik vertel het nu hier, op dezelfde plaats waar het gebeurd is, in Vught, want we moeten allemaal oppassen, dat zoiets nooit meer kan gebeuren, dat het mogelijk is dat een vreedzaam land waar Christenen en Joden samen leefde, vriendschappelijk, ze hadden dezelfde beroepen: bakkers, kruideniers, dokters, studenten, melkboeren, dat zo een land, bijna van de ene dag op de andere, antisemitisch werd, gehoorzaamde aan de Nazi's en de Joden doodde. Ik vergeet natuurlijk niet de vele mensen die

kinderen in hun huis namen met een enorm risico en ik denk aan Lonnie, mijn beste vriendin, die hier is, voor mij, met haar zus, Nomi. Lonnie was in Nederhemert, hier vlak bij, twee jaren lang, ondergedoken bij de familie Witjens, haar 'onderduik familie', die haar leven heeft gered. En de verzetstrijders die hun leven riskeerden voor de Joden en tegen de Nazi's vochten.

Neen, maar het gaat om het land, Nederland waar het mogelijk was dat drie kwart van de Joden vermoord zijn en niet terug zijn gekomen. Van de 140.000 Joden die in Nederland woonden voor de oorlog zijn er 102.000 vermoord, een getal dat men nooit mag vergeten.

Grote dank aan Jeroen van den Eijnde die deze ceremonie van de Kindertransporten elk jaar organiseert, die me uitgenodigd heeft, die de herinnering van Vught levend blijft maken. Grote dank aan Vera Bergkamp, Voorzitter van de Tweede Kamer voor haar woorden nu en in de Tweede Kamer en Menno ten Brink, Rabbijn.

En ik mag Fadime Demir niet vergeten voor haar interview in de krant De Telegraaf, en die tegen me zei: Men moet het weten! En Alet Smits, die haar film hier en verder draait en gaat tonen in scholen en universiteiten met de titel : Zeg het je kinderen!

Ik dank U allen dat U naar mij geluisterd heeft, grote dank.